

ISSN: 3030-3877

ACD
2024

<https://tadqiqot.uz/index.php/spjacd>

Annals of clinical disciplines

VOLUME 2, ISSUE 3/1

2025

ISSN 3030-3877

DOI Journal 10.26739/3030-3877

ANNALS OF CLINICAL DISCIPLINE

2 ЖИЛД, 3/1 СОН

АННАЛЫ КЛИНИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН

ТОМ 2, НОМЕР 3/1

КЛИНИК ФАНЛАР ЙИЛНОМАСИ

VOLUME 2, ISSUE 3/1

ТОШКЕНТ-2025

ANNALS OF CLINICAL DISCIPLINE

АННАЛЫ КЛИНИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН | КЛИНИК ФАНЛАР ЙИЛНОМАСИ

№3/1 (2025) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/0000-0000-2025-3/1>

BOSH MUHARRIR: | ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР: | CHIEF EDITOR:

Sh. J. Teshayev

“Klinik fanlar yilnomasi” jurnali bosh muharriri, Buxoro davlat tibbiyot instituti rektori, t.f.d., professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI: | ЗАМЕСТИТЕЛЬ
ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА: | DEPUTY CHIEF EDITOR:

D. A. Xasanova

“Klinik fanlar yilnomasi” jurnali bosh muharrir o'rinbosari, Buxoro davlat tibbiyot instituti anatomiya va klinik anatomiya kafedrası professori, DSc

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

- **U.K. Abdullayeva** - “Klinik fanlar yilnomasi” jurnali mas'ul kotibi, Buxoro davlat tibbiyot instituti fakultet va gospital terapiya, nefrologiya va gemodializ kafedrası dotsenti, DSc;
- **M.J. Sanoyeva** - Buxoro davlat tibbiyot instituti nevrologiya kafedrası dotsenti, DSc
- **A.G. Gadayev** - Toshkent tibbiyot akademiyasi 3-son ichki kasalliklar kafedrası professori, t.f.d.
- **A.R. Obloqulov** - Buxoro davlat tibbiyot instituti, yuqumli kasalliklar va bolalar yuqumli kasalliklari kafedrası mudiri, t.f.d., professor
- **D.A. Nabiyeva** - Toshkent tibbiyot akademiyasi, 1-son fakultet va gospital terapiya, kasb kasalliklari kafedrası mudiri, t.f.d., professor
- **Sh.T. O'roqov** - Buxoro davlat tibbiyot instituti xirurgik kasalliklar kafedrası mudiri, DSc, dotsent
- **M.M. Karimov** - Respublika ixtisoslashtirilgan terapiya va reabilitatsiya ilmiy-amaliy tibbiyot markazi “Gastroenterologiya” ilmiy laboratoriyasi boshlig'i, t.f.d., professor
- **N.U. Narzullayev** - Buxoro davlat tibbiyot instituti otorinolarinologiya kafedrası professori, DSc
- **G.N. Sobirova** - Toshkent tibbiyot akademiyasi reabilitatsiya va jismoniy tarbiya kafedrası professori, t.f.d.
- **F.S. Raupov** - Buxoro davlat tibbiyot instituti bolalar xirurgik kasalliklari kafedrası mudiri, DSc, dotsent
- **Sh.B. Axrorova** - Buxoro davlat tibbiyot instituti, nevrologiya kafedrası dotsenti, DSc.
- **V.R. Akramov** - Buxoro davlat tibbiyot instituti travmatologiya va neyroxirurgiya kafedrası mudiri, DSc, dotsent
- **I.K. Sadullojeva** - Buxoro davlat tibbiyot instituti bolalar kasalliklari propedevtikasi va bolalar nevrologiyasi kafedrası mudiri, DSc, dotsent

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

- **G.J. Jarilkasinova** - Buxoro davlat tibbiyot instituti oilaviy shifokorlarni qayta tayyorlash kafedrası professori, DSc
- **U.S. Mamedov** - Buxoro davlat tibbiyot instituti onkologiya kafedrası mudiri, DSc, dotsent
- **A.A. Saidov** - Buxoro davlat tibbiyot instituti ortopedik stomatologiya va ortodontiya kafedrası professori DSc
- **N.N. Karimova** - Buxoro davlat tibbiyot instituti 3-son akusherlik va ginekologiya kafedrası mudiri, DSc, dotsent
- **U.K. Qayumov** - tibbiyot xodimlarini kasbiy malakasini oshirish markazi ichki kasalliklar kafedrası mudiri, t.f.d., professor
- **M.E. Raximova** - Toshkent tibbiyot akademiyasi, 3-son ichki kasalliklar kafedrası dotsenti, t.f.d.
- **R.I. To'raqulov** - Toshkent tibbiyot akademiyasi, 3-son ichki kasalliklar kafedrası professori, t.f.d.
- **Ch.S. Pavlov** - I.M. Sechenov nomidagi birinchi Moskva davlat tibbiyot universiteti terapiya kafedrası mudiri, t.f.d., professor
- **L.B. Novikova** - Rossiya Federatsiyasi Sog'liqni saqlash vazirligining “Janubiy Ural davlat tibbiyot universiteti” federal davlat byudjet oliy ta'lim muassasasi dermatovenerologiya kafedrası professori, t.f.d.
- **O.I. Letyayeva** - Rossiya Federatsiyasi Sog'liqni saqlash vazirligining “Janubiy Ural davlat tibbiyot universiteti” federal davlat byudjet oliy ta'lim muassasasi dermatovenerologiya kafedrası professori, t.f.d.
- **I.V. Reverchuk** - I.Kant nomidagi Boltiq federal universiteti psixonevrologiya va psixosomatika kafedrası mudiri, t.f.d., professor
- **Edip Gonullu** - Izmir Bakirchay universiteti anesteziya va reanimatsiya kafedrası dotsenti, t.f.d.
- **Eva Lietto** - Italiya Campania universiteti “Luigi Vanvitelli”ning tarjima tibbiyot fanlari kafedrası mudiri, t.f.d., professor

Журнал включен в перечень ВАК национальных научных изданий, рекомендуемых для публикации основных научных результатов диссертаций по медицинским наукам постановлением № 369/6 от 5 апреля 2025 г.

© Page Maker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

О журнале

Журнал зарегистрирован в Агентство информации и массовых коммуникаций при Администрации Президента Республики Узбекистан
№ С-239963 от 14 марта 2024 года

Адрес редакции: Республика Узбекистан, 200114,
г. Бухара, ул. Гиждуван, 23
Телефон: +998(65)2230050
Сайт: <https://tadqiqot.uz/index.php/spjacd>
e-mail: abumkur14@gmail.com

1. Abdullayeva U.K., Rakhimova M.B.	
Pomegranate seed oil for ulcerative colitis.....	7
2. Abdurakhmonova Q., Rakhimbaeva G.	
Inflammatory biomarkers and insulin resistance in acute ischemic stroke of different etiologies...	12
3. Boymuradov Sh.A., Khatamov U.A.	
Biomechanical and clinical analysis of atypical counterforces in maxillofacial trauma from electromechanical impacts.....	19
4. Baymuratova A.Ch.	
Tizza bo'g'imi ichki strukturalari jarohatlanishlarini utt orqali klinik baholash va fizioterapevtik reabilitatsiyani optimallashtirish	26
5. Boboyev Sh.R., Saidov G.N., Keldiyorova Z.D.	
Tajribaviy oshqozon-ichak traktining sirka kislotasi bilan kimyoviy kuyishida yo'g'on ichak devoridagi morfologik o'zgarishlarning qiyosiy tavsifi.....	32
6. Jumaeva G.A.	
Klinik farmakologiyada innovatsion o'quv modeli: talaba markazli yondashuv.....	38
7. Keldiyorova Z.D., Zaripova S.O.	
O'tkir respirator virusli infeksiyalar va torch- infeksiyasi bilan kasallangan bolalarda klinik-laborator o'zgarishlar.....	43
8. Khalikova F.Sh.	
Morphological structure of the thyroid gland of white rats in chemotherapy of breast cancer.....	51
9. Mirzayeva M.R., Yodgorova M.Sh.	
Latent course of liver fibrosis in patients with chronic hepatitis B: comparative evaluation of noninvasive diagnostic methods (APRI, FIB-4 and fibroscan).....	58
10. Muradimova A.R., Madjidova Y.N., Khidoyatova D.N., Sharipov F.R.	
Bioacoustic correction of cognitive impairment in stroke patients.....	69
11. Najmutdinova D.Q., Ismoilova Sh.S.	
2-tur natriy-glyukoza kotransportyori ingibitorlarini qo'llashda jigar fibroz ko'rsatkichlari va insulinga rezistentlik dinamikasi.....	74
12. Nazirxujayev F.A.	
Farg'ona viloyati aholisi orasida "O'rta yer dengizi parxezi"ni qo'llash orqali surunkali pankreatit xurujlari profilaktikasini optimallashtirish.....	79
13. Nurmatova O.A.	
Bolalarda nefrotik sindromning profilaktikasini takomillashtirish yo'llari (Farg'ona viloyati misolida).....	84
14. Ortiqboev J.O.	
Molecular genetic analysis of the renin–angiotensin system in chronic kidney disease.....	89

15. Oxunova M.J.	
Farg'ona viloyatida 3 yoshgacha bolalarda pnevmoniya rivojlanishiga ta'sir etuvchi asosiy xavf omillari.....	95
16. Rasulova N.R. Temirova N.R.	
Tajribaviy kimyoterapiya natijasida ayrisimon bezdagi morfologik o'zgarishlarning qiyosiy tahlili.....	99
17. Raxmatullayeva G.K., Axmedova N.A., Kasimova M.B., Xudayberganova N.X.	
Oshqozon-ichak kasalliklarida so'rovnomaga o'tkazish va uni o'rganish.....	108
18. Subkhanova Z.S., Raimkulova N.R.	
Interrelationship between gastroesophageal reflux disease and respiratory diseases: general pathogenetic mechanisms and modern research findings.....	112
19. Subxanova Z.S., Raimkulova N.R.	
Gastroezofageal reflyuks kasalligi, surunkali obstruktiv o'pka kasalligi va bronxial astma: komorbidlikning dolzarb masalalari.....	115
20. Temirova M.B., Kasimova M.B., Axmedova N.A.	
Metabolik assotsirlangan jigar yog' kasalligida bemorlarning tana tuzilishini bioimpedance spektroskopiya yordamida baholash.....	118
21. Tukhtaeva N.Kh., Musayev H.N.	
Development of gastropathy against the background of nonsteroidal anti-inflammatory drugs in patients with rheumatoid arthritis against the background of virulent genes of helicobacter pylori.....	123
22. Абдуллаева У.К., Рахимова М.Б.	
Ярали колит хавф омиллари: замонавий қарашлар.....	128
23. Абдулхаков И.У., Абдулхаков М.И.	
Общеврачебная практика как эффективная модель профилактики неинфекционных заболеваний.....	132
24. Адизова С.Р., Носирова З.Ж.	
Преэклампсия оғирлашувида гемостаз тизимининг таъсири.....	143
25. Акромов О.З., Аблязов О.В., Кадыров Ш.У.	
Инновационные подходы нейровизуализации при опухолях функционально важных участков мозга у детей.....	149
26. Аликулова Н.А., Ўринова Г.М.	
Мия инфаркти ва СМИ ўтказган беморларда клиник-функционал кўрсаткичлар динамикаси.....	156
27. Алимов А.А., Алимов А.В., Шарипов А.М., Шоикрамов Ш.Ш.	
Профиль инотропной поддержки у детей после коррекции врождённых пороков сердца: частота, дозы и динамика применения.....	166
28. Аллокулов Р.Р., Акромов В.Р., Нуралиев Ф.Н.	
Кекса ва қари ёшдаги шахсларда гонартрознинг клиник-иммунологик жиҳатлари.....	172

29. Асадов Х.Ф.

Хирургия мигрени: сравнительный анализ двух хирургических методик лечения височной мигрени: нейроэктомия и декомпрессия ветви скуловисочного нерва.....182

30. Аскарров Ш.Ш., Салахитдинов Ш.Н.

Перспективные интервенционные технологии при тромботических осложнениях острого коронарного синдрома.....187

31. Гадаев А., Халимова Х., Гадаева Н.

Ўпканинг сурункали обструктив касаллиги ва артериал гипертензияда буйраклар дисфункцияси (адабиётлар шархи).....193

32. Гаффорова В.Ф., Ходжиева Д.Т.

Клинико-нейрофизиологические характеристики фебрильных судорог у детей.....200

33. Давлетова Ш.Б.

Роль микробиоты кишечника в развитии неврологических заболеваний у детей.....205

34. Даминов Б.Т., Ортикбоев Ж.О.

Уровень витаминов группы В и витамина Д у больных с хронической болезнью почек в зависимости от прогрессирования заболевания.....216

35. Джураев И.Б., Курбанов О.М., Бабаназаров У.Т.

Клинические проявления патологий желудка у больных в критическом состоянии в условиях искусственного дыхания.....221

36. Жалалова В.З.

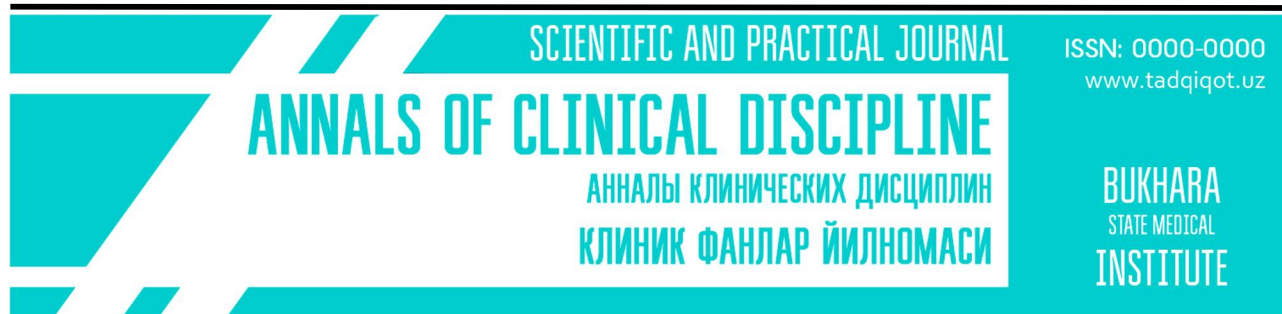
Оптимизация восстановительных процессов при физических нагрузках с помощью спирулины: морфофункциональные и клинические аспекты.....229

37. Ибодуллаева Н.М.

Бачадон саратон олди касалликлари бўлган аёлларда неврологик ва психоэмоционал ўзгаришларнинг психосоматик жиҳатлари.....237

38. Иноятов А.Ш., Ражаматов Т.Р., Умаров Б.Я.

Функциональная и иммунологическая обоснованность применения щечного жирового лоскута при палатопластике в детском возрасте.....241

UDK 616.37-002.2-085

Nazirxujayev Fozilxon Anvarxon o'g'li

Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot institute, Farg'ona, O'zbekiston

ORCID 0009-0009-1542-7190

FARG'ONA VILOYATI AHOLISI ORASIDA "O'RTA YER DENGIZI PARXEZI"NI QO'LLASH ORQALI SURUNKALI PANKREATIT XURUJLARI PROFILAKTIKASINI OPTIMALLASHTIRISH

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.17352485>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Farg'ona viloyati aholisi orasida surunkali pankreatit xurujlarining oldini olishda "O'rta er dengizi parxez"ining ahamiyati va samaradorligini baholashga qaratilgan ilmiy-tadqiqot natijalari yoritiladi. Surunkali pankreatit kasalligi bugungi kunda me'da osti bezining funksional etishmovchiligi, metabolik buzilishlar va hayot sifatining pasayishiga olib keluvchi dolzarb surunkali kasalliklardan biri hisoblanadi. Tadqiqotda O'rta er dengizi parxeziga xos bo'lgan ozuqaviy moddalarning (polinenashtirilgan yog' kislotalari, antioksidantlar, tolali mahsulotlar, o'simlikka boy ratsion) pankreatik yallig'lanish jarayonlariga metabolik, immun va antioksidant ta'siri ilmiy asosda tahlil qilindi. Parxezni tizimli ravishda qo'llagan guruhda xuruj chastotasining pasayishi, yallig'lanish markerlarining kamayishi va umumiy klinik ko'rsatkichlarning ijobiy dinamikasi kuzatildi. Olingan natijalar "O'rta er dengizi parxez"ini surunkali pankreatit xurujlarini profilaktika qilishda samarali, xavfsiz va ekologik toza yondashuv sifatida tavsiya etish imkonini beradi. Ushbu yondashuv Farg'ona viloyati aholisi o'rtasida kasallikning tarqalishini kamaytirish, profilaktik sog'lomlashtirish choralarini optimallashtirish hamda sog'lom turmush tarzini shakllantirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: O'rta er dengizi parxezi, surunkali pankreatit, Farg'ona viloyati, yallig'lanishga qarshi parxez, profilaktika, metabolik sindrom, sog'lom ovqatlanish.

Nazirkhujaev Fozilkhon Anvarkhon ogli

Fergana Institute of Public Health, Fergana, Uzbekistan

OPTIMIZATION OF THE PREVENTION OF CHRONIC PANCREATITIS EXACERBATIONS AMONG THE POPULATION OF FERGANA REGION THROUGH THE APPLICATION OF THE "MEDITERRANEAN DIET"

ABSTRACT

This article presents the results of a scientific study aimed at evaluating the significance and effectiveness of the Mediterranean diet in preventing exacerbations of chronic pancreatitis among the population of Fergana region. Chronic pancreatitis is one of the pressing chronic diseases that leads to pancreatic functional insufficiency, metabolic disorders, and a decline in quality of life. The study scientifically analyzed the metabolic, immunological, and antioxidant effects of nutritional components typical of the Mediterranean diet (polyunsaturated fatty acids, antioxidants, fiber-rich

foods, and plant-based products) on pancreatic inflammatory processes. In the group that regularly followed the Mediterranean diet, a decrease in the frequency of exacerbations, a reduction in inflammatory markers, and positive dynamics in overall clinical indicators were observed. The findings suggest that the Mediterranean diet can be recommended as an effective, safe, and environmentally friendly approach for the prevention of chronic pancreatitis exacerbations. This approach has important scientific and practical significance in reducing the prevalence of the disease, optimizing preventive healthcare measures, and promoting a healthy lifestyle among the population of Fergana region.

Keywords: Mediterranean diet, chronic pancreatitis, Fergana region, anti-inflammatory diet, prevention, metabolic syndrome, healthy nutrition.

Назирхужаев Фозилхон Анвархон угли

Ферганский институт общественного здравоохранения, Фергана, Узбекистан

ОПТИМИЗАЦИЯ ПРОФИЛАКТИКИ ОБОСТРЕНИЙ ХРОНИЧЕСКОГО ПАНКРЕАТИТА СРЕДИ НАСЕЛЕНИЯ ФЕРГАНСКОЙ ОБЛАСТИ ПУТЁМ ПРИМЕНЕНИЯ «СРЕДИЗЕМНОМОРСКОЙ ДИЕТЫ»

АННОТАЦИЯ

В данной статье представлены результаты научного исследования, направленного на оценку значения и эффективности применения «средиземноморской диеты» в профилактике обострений хронического панкреатита среди населения Ферганской области. Хронический панкреатит является одним из актуальных хронических заболеваний, приводящих к функциональной недостаточности поджелудочной железы, метаболическим нарушениям и снижению качества жизни. В исследовании были научно проанализированы метаболические, иммунные и антиоксидантные эффекты пищевых компонентов, характерных для средиземноморской диеты (полиненасыщенные жирные кислоты, антиоксиданты, продукты, богатые клетчаткой и растительные продукты), на воспалительные процессы в поджелудочной железе. В группе, систематически соблюдавшей данную диету, отмечено снижение частоты обострений, уменьшение воспалительных маркеров и положительная динамика общих клинических показателей. Полученные результаты позволяют рекомендовать «средиземноморскую диету» как эффективный, безопасный и экологически чистый подход в профилактике обострений хронического панкреатита. Такой подход имеет важное научное и практическое значение для снижения распространенности заболевания, оптимизации профилактических мероприятий и формирования здорового образа жизни среди населения Ферганской области.

Ключевые слова: средиземноморская диета, хронический панкреатит, Ферганская область, противовоспалительная диета, профилактика, метаболический синдром, здоровое питание.

Kirish. Surunkali pankreatit - me'da osti bezining uzoq muddatli, takrorlanuvchi yallig'lanish jarayoni bo'lib, uning davomida eksokrin va endokrin funksiyalar buziladi, to'qimalarda fibroz o'zgarishlar rivojlanadi va natijada bemorlarning hayot sifati sezilarli darajada pasayadi. Kasallikning patofiziologik mexanizmi takroriy yallig'lanish epizodlari, oksidlovchi stress, sitokin-mediated immun reaksiyalar va hujayra apoptozi orqali pankreatik parenxima tugashi bilan tavsiflanadi; bu esa eksokrin fermentlar ishlab chiqarilishining kamayishi, malabsorbsion holatlar, shuningdek metabolik buzilishlar — masalan, gipertriglitsideremiya va qandli diabet rivojlanishiga olib kelishi mumkin. Klinik jihatdan surunkali pankreatit xurujlari og'riq, pankreatik enzimlarining o'sishi, pankreas funksiyasining yomonlashuvi va qayta-qayta yotqizishlar bilan kechadi, bu sog'liqni saqlash tizimiga ham sezilarli yuk soladi.

Epidemiologik tadqiqotlar surunkali pankreatit xavf omillari sifatida alkogol iste'moli, chekish, gipertriglitsideremiya, xolelitiaz, genetik predispozitsiyalar va autoimmun omillarni

ko'rsatadi. Shu bilan birga, ovqatlanish tarzining o'zi ham kasallikning rivojlanishi va xuruj chastotasiga ta'sir ko'rsatadi: yog'ga va yuqori glysemik yukga boy ratsion, tez-tez ortiqcha energetik qabul qilish va qayta ishlangan mahsulotlarning ko'pligi yallig'lanishga moyillikni kuchaytirishi mumkin. Shuning uchun surunkali pankreatitni boshqarishda farmakologik va endoskopik choralardan tashqari, parhez yondashuvlari ham integrallashgan profilaktika va reabilitatsiya strategiyasining muhim qismi hisoblanadi.

O'rta er dengizi parxezi - asosan zaytun yog'i, meva-sabzavot, donli mahsulotlar, baklagiller, yong'oq va baliqqa boy, qizil go'sht va qayta ishlangan mahsulotlarni cheklovchi, o'rtacha darajada sut mahsulotlari va ba'zan spirtli ichimliklarni o'z ichiga olgan ratsion modeli sifatida ifodalanadi. Ushbu parhez komponentlari — mononenasiytlangan yog' kislotalari (ayniqsa oleik kislota), polinenasiytlangan yog' kislotalari (omega-3), polifenollar va boshqa antioksidantlar, shuningdek tola moddalari, tizimli yallig'lanish darajasini pasaytiruvchi va metabolik parametrlarni yaxshilovchi xususiyatlarga ega ekani ko'plab ilmiy ishlar bilan tasdiqlangan. Aniq mexanizmlar orasida proinflammator signallarning (masalan, NF- κ B yo'li) inhibitsiyasi, oksidlovchi stressning kamayishi, lipid profilining yaxshilanishi va insulin sezgirligining oshishi keltiriladi. Bundan tashqari, tolaga boy ratsion ichak mikrobiotasini ijobiy tomonga o'zgartirishi, shuningdek xolelitiaz xavfini pasaytirishi mumkin, bu esa safro yo'llari bilan bog'liq pankreatit epizodlarining ehtimolini kamaytiradi.

Mavjud adabiyotlarda O'rta er dengizi parhezining yurak-qon tomir kasalliklari, metabolik sindrom va yallig'lanish indikatorlariga ijobiy ta'siri keng o'rganilgan. Biroq surunkali pankreatitga xos xurujlarning profilaktikasida ushbu parhezning to'g'ridan-to'g'ri samaradorligini tekshirgan tadqiqotlar cheklangan. Ayniqsa mintaqaviy kontekst masalan, Farg'ona viloyatidagi an'anaviy ovqatlanish odatlari, ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar va genetik omillarning aralashuvi hisobga olingan holda, parhezning klinik natijalarga ta'sirini baholash lozim. Bu mintaqaviy tadqiqot surunkali pankreatit profilaktikasini lokal sharoitga moslashtirish va samarali sog'lomlashtirish programmlarini ishlab chiqishda muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Tadqiqotning ilmiy va amaliy ahamiyati shundaki, agar O'rta er dengizi parhezining surunkali pankreatit xurujlarini kamaytirishda samaradorligi tasdiqlansa, u past xarajatli, xavfsiz va keng ko'lamda joriy etilishi mumkin bo'lgan profilaktik chora sifatida sog'liqni saqlash tizimiga kiritiladi. Bu esa Farg'ona viloyatida surunkali pankreatit bilan og'rigan bemorlarning og'riq yukini kamaytirish, kasallik asoratlarini jilovlash va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilishga xizmat qiladi. Tadqiqot davomida ma'lumotlar yig'ilishi va tahlilida etik talablar, bemorlarning rozi bo'lishi va ma'lumotlarning maxfiyligi to'liq ta'minlanadi, shuningdek parhezga rioya qilishni o'lchash uchun standartlashtirilgan indikatorlar (masalan, Mediterranean Diet Adherence Score) qo'llaniladi. Cheklovlar sifatida bevosita sabab-natija munosabatini aniqlashdagi qiyinchiliklar, parhezga rioya qilish darajasini o'lchashdagi sub'ektivlik va uzoq muddatli kuzatuv zarurligi e'tiborga olinadi.

Materiallar va metodlar

Tadqiqot Farg'ona viloyatida yashovchi, klinik, laborator va instrumental tekshiruvlar asosida surunkali pankreatit tashxisi tasdiqlangan 18–65 yosh oraliqidagi bemorlar ishtirokida o'tkazildi. Tadqiqotga og'ir somatik yoki onkologik kasalliklari mavjud, alkogolizm yoki surunkali gepatit bilan og'rigan shaxslar kiritilmadi. Umumiy 120 nafar bemor tanlab olinib, ular tasodifiy usulda ikkita guruhga bo'lindi. Asosiy guruhga kirgan 60 nafar bemorga O'rta er dengizi parxezi tamoyillariga asoslangan ratsion tavsiya qilindi. Bu ratsionda kunlik kaloriya tarkibining 55–60 foizi uglevodlar, 25–30 foizi yog'lar (asosan zaytun yog'i, yong'oqlar va baliq yog'i), 15 foizi oqsillardan iborat bo'lib, haftasiga kamida uch-to'rt marta baliq va dukkakli mahsulotlar, har kuni esa yangi sabzavot-mevalar, to'liq donli mahsulotlar iste'moli nazarda tutildi. Qizil go'sht haftasiga bir martadan ortiq bo'lmagan miqdorda iste'mol qilindi. Nazorat guruhiga kirgan 60 nafar bemor esa an'anaviy mahalliy ratsion asosida ovqatlanishni davom ettirib, faqat yog'li va qovurilgan taomlarni cheklash bo'yicha umumiy tavsiyalar oldi.

Tadqiqot 6 oy davom etib, barcha ishtirokchilar dastlabki va yakuniy bosqichlarda bir xil mezonlar asosida baholandi. Klinik ko'rsatkichlar sifatida og'riq sindromining chastotasi va intensivligi vizual analog shkalasi yordamida, dispeptik belgilar va tana vazni qayd etildi. Laborator

ko'rsatkichlar tarkibiga umumiy qon tahlili, amilaza, lipaza, glyukoza, umumiy xolesterin, triglitseridlar, C-reaktiv oqsil (CRP), interleykin-6 (IL-6) va o'sish nekroz omili alfa (TNF- α) darajalari kiritildi. Instrumental tekshiruvlar qatorida me'da osti bezining ultratovush tekshiruvi va elastografiya orqali parenxima o'zgarishlari hamda fibroz darajasi baholandi.

Parxezga rioya qilish darajasi Mediterranean Diet Adherence Score (MEDAS) so'rovnomasi yordamida aniqlashtirildi. Olingan ma'lumotlar statistik jihatdan SPSS dasturida tahlil qilindi. Parametrik o'zgaruvchilar Student t-testi yordamida, no-parametrik o'zgaruvchilar Mann-Whitney testi yordamida, xuruj chastotasidagi farqlar esa χ^2 testi yordamida baholandi. $P < 0,05$ qiymati statistik ahamiyatli deb qabul qilindi.

Xulosa. Ushbu tadqiqot Farg'ona viloyatida surunkali pankreatit tashxisi bilan og'riqan bemorlar orasida O'rta er dengizi parxezi tamoyillarini joriy etish natijasida olingan klinik va laborator ko'rsatkichlarning dinamikasini baholadi. Olgan natijalar shuni ko'rsatdiki, parxezga qat'iy rioya qilgan guruhda xurujlar chastotasi va og'irligi sezilarli darajada kamaydi ($P < 0,05$), og'riq intensivligi va dispeptik simptomlar (ko'ngil aynishi, meteorizm, diareya) amelioratsiya kuzatildi. Parxez guruhida pankreatik fermentlar - amilaza va lipaza darajalari me'yor tomon siljidi, shuningdek, yallig'lanish biomarkerlari (CRP, IL-6, TNF- α) ning pasayishi aniqlanib, bu o'zgarishlar statistik jihatdan ahamiyatli bo'ldi ($P < 0,05$).

Klinik yaxshilanish bilan parallel ravishda bemorlarning umumiy metabolik profili ham ijobiy o'zgardi: triglyceridlar va umumiy xolesterin miqdori pasaydi, tana vazni barqarorlashdi va MEDAS (Mediterranean Diet Adherence Score) bo'yicha yuqori ko'rsatkichlar yaxshiroq klinik natijalar bilan bog'liq ekanligi aniqlandi. Bu kuzatuvlar O'rta er dengizi parxezi tarkibidagi mononenasiytlangan va polinenasiytlangan yog' kislotalari, antioksidantlar, polifenollar va tolalarning yallig'lanishga qarshi hamda metabolik himoya xususiyatlari bilan mos keladi.

Patofiziologik jihatdan parxezning samaradorligi bir qancha mexanizmlar orqali tushuntirilishi mumkin: proinflamator signal yo'llarining inhibatsiyasi (masalan, NF- κ B faolligining kamayishi), oksidlovchi stressning pasayishi, lipid profilining yaxshilanishi va insulin sezgirlikning oshishi. Shuningdek, tolaga boy ratsion ichak mikrobiotasini ijobiy tomonga o'zgartirib, safro sekretsiasini tartibga solishi va xolelitiaz xavfini kamaytirishi mumkin, bu esa bilvosita pankreatit xurujlari chastotasiga ta'sir qiladi. Tadqiqotda kuzatilgan yallig'lanish markerlarining pasayishi va fermentativ faollikning normallasuvi ushbu mexanizmlarning amaliy izlarini tasdiqlaydi.

Amaliy jihatdan olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, O'rta er dengizi parxezi surunkali pankreatitni kompleks boshqaruvida profilaktik va yordamchi chora sifatida samarali bo'lishi mumkin. Klinik amaliyotda bu parxezni bemorning kasallik og'irligi, komorbid holatlari va mahalliy ovqatlanish an'analarini inobatga olgan holda individual tarzda moslashtirish zarur. Dietetik maslahat va monitoring (masalan, MEDAS skori, davriy laboratoriya kuzatuvlari) kombinatsiyasi bemorlarda parxezga rioya qilishni oshirish va klinik natijalarni yaxshilashga xizmat qiladi.

Tadqiqotning cheklovlari ham mavjud. Tadqiqot davomiyligi 6 oy bilan cheklangani sababli uzoq muddatli natijalar va remissiya davomiyligini baholash cheklangan. Parxezga rioya qilish darajasi asosan so'rovnomalar orqali baholanganligi natijalarni sub'ektivlashtirishi mumkin; bundan tashqari, kiruvchi populyatsiya alkogolizm va og'ir komorbiditetlari bo'lgan bemorlarni istisno qilgani tufayli topilmalarni umumlashtirish diapazoni cheklangan. Kelgusi tadqiqotlarda parxezga biologik kuzatuvchi belgilar (masalan, plazma oleik kislota nisbati, antioksidant biomarkerlar), ko'proq ishtirokchilar va uzoq muddatli kuzatuvlar orqali natijalarni mustahkamlash maqsadga muvofiqdir.

Xulosa qilib aytganda, O'rta er dengizi parxezi Farg'ona viloyati sharoitida surunkali pankreatit xurujlarini kamaytirish, yallig'lanish darajasini pasaytirish va metabolik profilni yaxshilash bo'yicha amaliy va xavfsiz yondashuv sifatida namoyon bo'ldi. Bu yondashuvni gastroenterologiya amaliyotida parhez terapiyasining muhim komponenti sifatida joriy etish hamda kelgusida ko'lamli randomizatsiyalangan tadqiqotlar orqali uning samaradorligini yanada aniqlashtirish tavsiya etiladi.

Adabiyotlar

1. Чехонина Ю. Г. Оценка пищевого статуса и разработка диетотерапии при хроническом панкреатите с внешнесекреторной недостаточностью поджелудочной железы: дис. ... канд. мед. наук. Москва, Научно-исследовательский институт питания РАМН, 2007.
2. Загидуллина Э. Р. Средиземноморская диета: современное видение и перспективы: статья // Журнал «Диетология и нутрициология». 2025.
3. Уразова О. И. Нутритивная поддержка при хроническом панкреатите: статья // Журнал «Клиническая гастроэнтерология». - 2023.
4. Гончарова Н. А. Социально-демографическая и клиническая характеристика больных хроническим панкреатитом в Московской области: дис. ... канд. мед. наук. Москва, 2019.
5. Manach C., Williamson G., Morand C., Scalbert A., Rémésy C. Bioavailability and bioefficacy of polyphenols in humans // Am. J. Clin. Nutr. – 2017. – Vol. 81(1). – P. 230–242.
6. Martínez-González M.A., et al. Benefits of the Mediterranean diet: insights from the PREDIMED study // Prog. Cardiovasc. Dis. – 2014. – Vol. 56(5). – P. 397–405.

ANNALS OF CLINICAL DISCIPLINE

АННАЛЫ КЛИНИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН КЛИНИК ФАНЛАР ЙИЛНОМАСИ

Научно-практический журнал по всем
направлениям медицины
основан в 2024 году

Бухарским государственным
медицинским институтом

Выходит один раз в 3 месяца

Учредитель Бухарский государственный
медицинский институт